

ŠTO JE OTKRIO SVESTRANI DUBROVAČKI FRANJEVAC

SEDAMNAEST godina fra Stipe Nosić istražuje, zapisuje i publici na zanimljiv način prenosi blago samostana Male braće

Fra Stipe ulovio dalmatinca na dubrovačkom kapitelu

➔ Tražio sam nešto na internetu i pronađem fotografiju nekog od turista s potpisom 'Božji pas' i upitnik. Sjetim se kapitela na južnoj strani klaustara, izrađenog u obliku četiri u kamenu isklesana psa. Opis toga psa koji je tamo slaže se s tom, danas zaštićenom vrstom - objašnjava fratar Nosić

Mala braća dio su duhovnog života Dubrovnikana još od samih početaka franjevačkog reda, od 13. stoljeća, a legenda kaže kako je sam sveti Franjo boravio u Gradu na putu iz Italije u Svetu zemlju. Svetac je svoj braći prenio polaganje zavjeta siromaštva iz ljubavi prema Bogu, a oni danas u Dubrovniku, s velikom pažnjom i ljubavlju, brinu o golemom bogatstvu – knjižnici i notnim zapisima koje spadaju u red najvrjednijih u svijetu, brojnim umjetninama i 702 godine staroj ljekarni.

SILVIA RUDINOVIĆ
TONČI PLAZIBAT/HANZA MEDIA

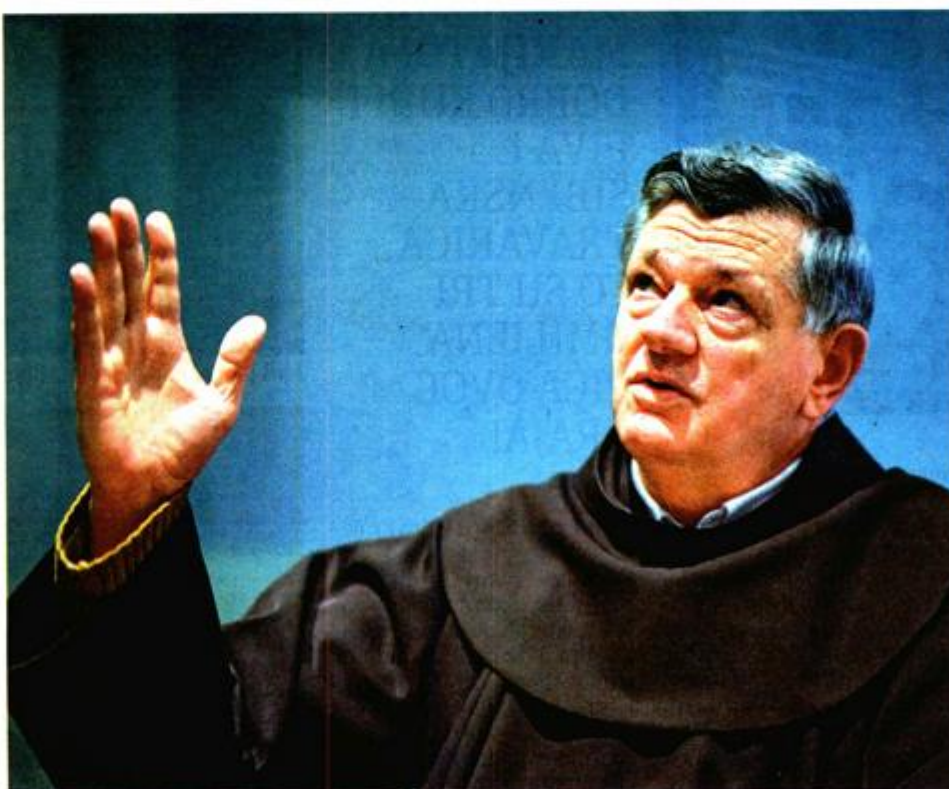
Sedamnaest će godina otkako fra Stipe Nosić istražuje, zapisuje i publici na zanimljiv način prenosi blago ovog samostana. Rođen u Lovreću, pokraj Imotskoga, zaređen 1979., fra Stipe Nosić u Njemačkoj je doktorirao moralnu teologiju. Služio je u Puli, Rijeci, u Njemačkoj je šest godina bio dušobrižnik za Hrvate, a od 2003.

je u Maloj braći, u Dubrovniku, najprije gvardijan, a zatim provincijalni vikar.

U korizmi smo, vremenu koje bi trebalo biti posvećeno postu, molitvi i dobrim djelima. Živi li se uistinu smisao korizme?

– Ovdje u Dubrovniku se u korizmeno vrijeme osjeća težnja ljudi za promjenom. Posjet križnog puta petkom i nedjeljom, tradicionalno franjevačkoj pobožnosti, bude po 250 ljudi, uglavnom žena. Isповijedanje pred Božić i Uskrs je svojevrsni dubrovački fenomen. Jedan Nijemac ušao je u crkvu pred Božić i pitao me zbog čega toliko ljudi čeka u redu. Ja mu kažem da čekaju ispovijed, a on se čudi i kaže kako u Njemačkoj, u božićno vrijeme, ljudi u tolikom redu čekaju samo pred blagajnom po trgovinama.

Pobožnost trinaest utoraka, prije blagdana sv. Antuna, u crkvi Male braće u Dubrovniku započela je prije čak 120 godina.

– Vjerojatno su započele i ranije, ali imamo zapise fra Urbana Talijske, rođenog Lopudana, koji je dva puta objavio molitvenik s 13 utoraka, odnosno utoraka, kako ih je zvao u to doba. Baš sam uzeo njegove rukopise, ali neke dubrovačke riječi mi nisu jasne, razumijem iz konteksta. Sveti Antun umro je u petak, pokopan je u utorak, i već tada su s tim utorakom povezana čudesa. Tek u 17. stoljeću, nakon što je jedna žena u Bologni nakon 13 utoraka doživjela izlječenje, ti su se utorci proširili.

Sv. Franjo govorio je kako siromaštvo donosi slobodu, što je u suprotnosti s današnjim čovjekovim čeznućima. U samom srcu Grada, čije stanovnike danas najčešće percipiraju kao halapljive iznajmljivače.

– Jasno je da toga ima u Dubrovniku i da ljudi nerijetko gledaju iz perspektive – ako meni ne koristi, što će mi gosti s brodova po Stradunu, pa ih je sad upola manje. I to je ograničeno gledanje. Kad se

► **Jedan Nijemac ušao je u crkvu pred Božić i pitao me zbog čega toliko ljudi čeka u redu. Ja mu kažem da čekaju ispovijed, a on se čudi i kaže kako u Njemačkoj, u božićno vrijeme, ljudi u tolikom redu čekaju samo pred blagajnom po trgovinama**

► **O abortusu: Ne može postojati pravo raspolaganja tuđim životom. Te se teme iskorištavaju politički, pred izbore, što je pogrešan pristup. A zabrana? Neke su zemlje imale zabrane, pa time nisu riješile to pitanje**

Dalmatinski psi su zapravo dubrovački goniči, isklesani u 14. stoljeću, u klastru samostana Male braće

govori o sv. Franji, ne radi se tu samo o materijalnom siromaštvu. Njegovi sinovi, evo, imaju pusta bogatstva, ali moraju održavati ovaj samostan umjetnina, knjiga, rukopisa, slika, velike vrijednosti za one koji to znaju cijeniti, ali to je i veliki teret. Sve nas je manje, pa svoje samostane dajemo drugim zajednicama. Sve te vrijednosti ostat će državi, ali neće biti redovnika.

Ostala četvorica

Koliko je franjevaca u ovom samostanu?

– Četvorica smo. Sve je manje djece i sve je manje ljudi spremno na odricanje, ne samo materijalno. Čovjek koji živi u zajednici donekle se odriče svoje slobode.

Samostan je vrlo prometno mjesto. Zabilježili ste kako je u petnaestak godina vašeg života ovdje, kroz Malu braću, prošlo četiri milijuna ljudi.

– Ovo je svakako jedan od posjećenijih muzeja u gradu, zahvaljujući čemu pomalo obnavljamo samostan i pomažemo druge, osobito za obnovu krovova. Imamo 30-ak samostana uz obalu. Knjižnicu i krovove, dakle dio obnove našeg samostana, financiralo se kreditom Europske banke za razvoj, koji država još uvijek vraća. Međutim, poslije se uglavnom obnavljao od ulaznica. Za klastar i vrijedne kulturne spomenike iz 14. stoljeća nismo tražili ništa od države.

Koliko je granata u Domovinskom ratu palo na samostan?

– Cijeli kompleks je pogođen s 50-ak granata. Ciljano su gadalili zvonik i muzej, navodeno raketom kroz Prijeko, a tu su bili predstavnici Međunarodnog Crvenog križa. Na kupoli je bio znak, ali oni su ipak gadalili ovo mjesto.

U svojim člancima o povijesti crkve i ljekarne otkrivamo zanimljivosti pokraj kojih prolazimo a ne zapažamo ih. Najnoviji kuriozitet su dalmatinci, dalmatinski psi, koji su zapravo dubrovački goniči, isklesani u 14. stoljeću, u klastru samostana.

– Tražio sam nešto na internetu i pronađem fotografiju nekog od turista s potpisom "Božji pas" i upitnik. Naime, takav pas, dalmatinac, oslikan je na freski u firentinskoj Santa Maria Novelli s dominikancima koji su ga u Italiji nazivali "Božji pas". Sjetim se kapitela na južnoj strani klastura, izrađenog u obliku četiri u kamenu isklesana psa. Opis toga psa koji je tamo slaže se s danas zaštićenim dalmatincem. Mnogo stvari sam otkrio kopajući i propitkujući jer živim ovdje 15 godina a ne znam što sve tu imamo. Jedan njemački novinar napisao je članak na račun naših dokumenata, pa smo tako otkrili kako su i ljekarna i muzej zapravo bili na tri mjesta. Kad smo popisivali slike, ponekad nismo znali kako ih potpisati. Tako smo pronašli Rubensa. Stručnjaci iz Antwerpena su potvrdili kako je naša slika "Kraljica neba" kopija po Rubensovoj grafici. Internet mi puno pomaže.

Sedam stoljeća ljekarništva

Uz 700. obljetnicu postojanja ljekarne Mala braća, napisali ste knjigu "700 godina zdravlja Dubrovčana", za koju je recenzent, akademik Luko Paljetak, napisao da bi je trebali imati svi koji sebe drže Dubrovčanima.

– Knjigu su zbog fotografija kupovali čak i stranci, zato će sad u tisak na engleskom jeziku. Mnogo je svjetskih državnika i poznatih osoba posjetilo našu franjevačku lje-

karnu. U knjizi je i fotografija Jacqueline Kennedy. Na recepturnom stolu je slika koju je vjerojatno napravio fratar Bernardin Vučić, a sam Ivan Evangelist Lučić, zvan Vando, koji je 40 godina vodio ljekarnu i napisao zbirku 130 receptata, izradio je grb. Nitko to nije znao dok ga nismo išli slikati, pa smo našli njegov potpis na poledini konstrukcije grba. Na drvenom postolju s franjevačkim grbom stoji jedna od starijih apotekarskih vaza, vjerojatno iz 16. stoljeća. Dolaskom Austrijanaca, zabranjene su redovničke ljekarne, odnosno ljekarni je otada mogao biti onaj tko je završio studij. Vando je, kažu, radio čak i manje operacije, lijekove su izrađivali sami. Kasnije, dolaskom industrijskih lijekova, Dubrovnik je imao prvi precizno dozirani lijek, aspirin od 500 miligrama. Fra Ivan nije mogao voditi ljekarnu, pa su morali uzeti školovanog civila, dok nije došao fra Ivan Evangelist Kuzmić, prvi diplomirani ljekarnik ovdje. Bio je vrlo sve-

stran. Zahvaljujući njemu, u glazbenom arhivu imamo golemo notno blago. Kažu da je 13 posto stare glazbe u Hrvatskoj upravo ovdje u našem samostanu. Upravo sam iz Milana dobio upit za kompoziciju koja nikada nije tiskana. Do 1960-tih se nije znalo da takav arhiv uopće postoji.

Tijekom obnove samostana otkrivene su freske za koje se prije nije znalo.

– Freske u samostanu su otkrivene zahvaljujući obnovi nakon granatiranja. Sakristija je sva bila oslikana, a potom je ubačen svod, i to je otkriveno 2004. Freska koja prikazu-

► **Četvorica smo. Sve je manje djece i sve je manje ljudi spremno na odricanje, ne samo materijalno. Čovjek koji živi u zajednici donekle se odriče svoje slobode**

je Gospu, pred ulazom u blagovaonicu, otkrivena je slučajno. Otkrio ju je kućni majstor koji je trebao obojiti zid. U 15 minuta je otvorio sve. Hrvatski restauratorski zavod i Ana Požar Piplica radili su na obnovi fresaka o životu sv. Franje, u klasturu, oštećenih prodorom vode. Oni su otkrili oslikane prizore mučeničkog života jednog od prvih franjevačkih svetaca, brata laika Elekta. Osim Medovića i Dulčića, uglavnom se ne zna tko je oslikao slike unutar crkve, što je čudno. Recimo, riječki su stručnjaci otkrili da je autor "Bezgrešnog začeca" njemački slikar Loth. Nije poznato, primjerice, tko je autor "Križnog puta", iako postoji potpis. Time se sad bavim.

Samostan Male braće je na vrlo prometnom mjestu, a ne poštuju svi uzuse. Zadnjih godina se vodi rasprava o tome treba li zatvarati vrata crkava. Jeste li za to?

– Mislim da je to pogreška metoda. Čemu onda crkva? Biskup je napisao neku uputu, ali to je u praksi nemoguće održati. Možete vi postaviti stražu na ulazu, ako netko hoće praviti nered, ne možete ga spriječiti. Crkva služi za molitvu. Ljudi dolaze upaliti svijeću, a otvorena je i svima koji je žele vidjeti. No, kad sam došao u Dubrovnik, u dogovoru sa subračom, zabranio sam glasno vođenje turističkih vodiča u samoj crkvi. Dotad se i pušilo u klasturu.

Žene i muškarci

Papa Frane je rekao: "Trpim kada vidim da u Crkvi uloga služenja žene prelazi u ulogu sluganstva." S obzirom da ste pisali članke o dostojanstvu žene, koliko ga ona ima u društvu i u Crkvi?

– Žena je važna koliko i muškarac, trebaju biti istog ranga, a

naravno da su uloge podijeljene. Postoje stvari koje muškarac ne može razumjeti kao žena, i obrnuto. Iako su muškarci izabrani za apostole, možda iz kulturoloških razloga, žene su itekako imale funkciju u Crkvi. Marija Magdalena je prva došla na grob i zovu je apostolica apostola. Franjevci i dominikanci časte ženu od davnina. Kroz povijest je bilo mnogo rasprava o pogrešnom donesenim zaključcima, o tome da su pomiješane Marije koje se spominju u Evanđelju... Danas se na Mariju Magdalenu gleda posve drukčije, da nije ona ta grešnica. Papa je nedavno uzdigao spomen-dan koji slavi Mariju Magdalenu na razinu blagdana. Uloga žene se mijenja u društvu, a u Crkvi to uvijek ide sporije. U tijeku je rasprava o izmjenama zakona koji se tiče pobačaja. Crkva tu ima jasan stav, no, treba li zakonski zabraniti pobačaj?

– To je kompleksno pitanje. Si-lovane žene ne možete optužiti za to što im se dogodilo. Ali, naravno, Crkva brani čovjeka od začeca do smrti. I znanost zna da taj mali čovjek vrlo brzo nakon začeca ima sve što treba imati, samo se razvija tijekom mjeseci trudnoće i poslije poroda. Sve se zna, ali zbog glava ljudi, zbog krivog pristupa žene koja se poziva na svoje pravo... Ne može postojati pravo raspolaganje tuđim životom. Te se teme iskorištavaju politički, pred izbore, što je pogrešan pristup. A zabrana? Neke su zemlje imale zabrane, pa time nisu riješile to pitanje. Zakonski je zabranjeno ubojstvo, pa se opet događa. I u Crkvi ima situacija kad se kaže da se može liječiti majku, kada se zna da će taj čin prouzročiti pobačaj. Treba spašavati što se spasiti dađe. ●